

En anläggning i nollan är inte så mycket annorlunda än en anläggning i H0, den är bara lite större. Lundarallarnas bana Olunda är byggd med Pecoräls och växlar från Marcways.

Nollan för nybörjare

Del 1

TEXT OCH FOTO:
OLOF WICKSTRÖM

BAKOM DEN HÄR artikelserien ligger en fråga jag fick av en vän i Lundarallarna. Han hade bestämt sig för att bygga en modell av ångloket littera J i skala 0, och medan han höll på med detta projekt, som säkert skulle ta lite tid, ville han ha en bana att köra på och undrade hur man gjorde.

Själv var jag för tjugofem år sedan i samma läge. Jag hade byggt min första modell i nollan och ville ha någonstans att köra den och något som kunde dra den. Sedan dess har jag byggt två modelljärnvägar och ett par moduler i nollan, det har givit en del erfarenheter som jag vill att dela med mig av till den som kanske befinner sig i samma situation.

Länder, skalor och priser

Nollan brukar vi definiera som skala 1:45 på spår med 32 mm spårvidd. Detta skiftar dock mellan olika länder. Anledningen är att man i länder där man mäter i fot och tum velat ha skalor som är lätta att räkna om från förebildsmått. I USA och Japan är därför skalan 1:48, vilket innebär att en fot i verkligheten bli en kvarts tum i modell. Nollan kallas därför ofta "¼ inch" där. I Storbritannien är skalan 1:43,5, vilket gör att en verklig fot blir 7 mm i modell. Namnet blir följaktligen "7 mm" eller "seven mill".

Skillnaden i skala är dock inte större än att det går att blanda material från olika länder. Modeller i "7 mm" blir 3 % större än vad de hade varit i 1:45 men brittiska förebilder är ofta mindre. Amerikanare blir 7 % mindre men förebilderna är här

ofta rejält större än i Sverige så det jämnar ut sig.

Även om skalan varierar är spårvidden, 32 mm, alltid samma på alla marknader. Det gör att det går bra att köra fordon från alla länder på samma spår och att använda spår från alla länder på anläggningen.

Bra att veta är också att det på marknaden finns mer leksakmässiga tåg som ibland betecknas som skala 0. Spårvidden är densamma men kurvradierna extremt snäva och modellerna har grova hjulprofiler; ofta är fordonen avkortade och med ledade underreden för att komma runt snäva kurvor.

Lionel är ett känt märke i USA. Dessa tåg kan heta saker som "coarse scale", "high rail" eller "tin plate". Gemensamt är att de inte fungerar på en anläggning i svensk nolla, så tänk på detta vid lång-

Husbygge i nollan är inte svårare än att bygga hus i H0. Banvaktsstugan från Malmö-Ystad är byggd av papp och furulister. Figuren är en vitmetallgjutning av engelskt fabrikat.

Laserskuren verkstad från tysk småserietillverkare med inredning av George Friberg.

Dressinbod och hållplatskur som laserskurna byggsatser från KMJK.

väga köp på postorder och köp på auktionssajter.

Även priserna varierar mellan länderna. Generellt verkar det som att brittiska modellrallare har en mindre hobbybudget än tyska, och prisläget är därför lägre på brittiska modeller än på tyska. Amerikanskt ligger någonstans emellan, Schweiz och Norge är tyvärr på topp.

Svenska handlare brukar inte ha mycket nollan i lager, vilket är begripligt med tanke på marknadens storlek, men det finns flera svenska butiker som säljer startsatser och rullande materiel i skala 0. De varor som finns med i denna artikel finns att köpa internationellt. För den som känner sig obekvämd med att handla på internet erbjuder sig många svenska handlare att ta hem nollan-material på beställning. Prata med någon av tidningens annonsörer om du vill ha hjälp med inköp.

Anläggning nerifrån-upp

UNDERREDE • Om vi börjar från botten på en modelljärnväg så bygger man en anläggning i nollan precis som man bygger en i H0. Man får tänka på att fordonen är lite tyngre men underlaget till de flesta H0-banor är ändå tillräckligt starkt för att en vuxen skall kunna ta stöd under bygget, så det är inget större problem.

ELSYSTEM • Även elsystemet är lika som i H0; också i nollan använder de flesta DCC och övriga 12 V tvåräls likström. De flesta H0-dekodrar lämnar upp till 1 A och det räcker även i nollan med modernerna motorer.

Den största skillnaden är att det är mycket lättare att hitta plats för dekodrar, rejäla kondensatorer och högtalare i nollan. Det finns speciella dekodrar för stora

skalor men det är sällan de behövs med dagens effektiva motorer. Växel- och signaldekodrar, detektering av tåg, styrsystem och ställverk; till allt går det bra att använda samma saker som i H0.

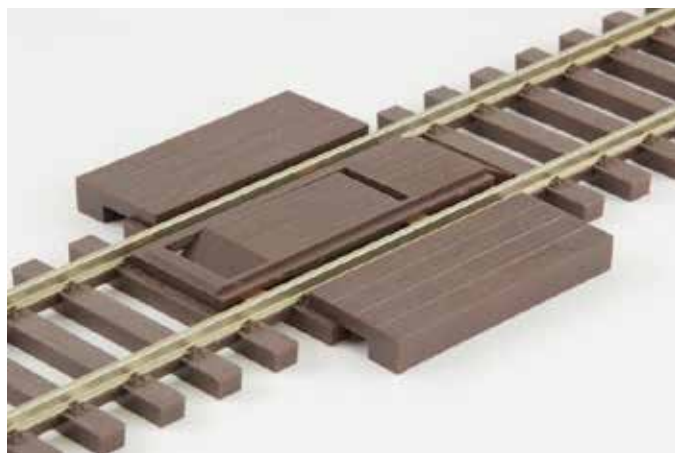
RÄLS • Det finns både styckeräls och flexräls. Störst inom flexräls är Micro Engineering, Peco och Lenz.

Micro Engineering's räls finns i tre olika höjder: code 100, 125 och 148 (mellan 2,5 och 3,8 mm). Deras räls finns också i brunerat utförande, *weathered* vilket gör att man slipper måla den. Den lägre rälsen med mindre slipers passar bra som modell av äldre, lättare svenskt spår. Sliprarna sitter visserligen tätt på amerikanskt manér men om man klipper bort plasten mellan sliprarna går det lätt att ta bort en del av dem och flytta de kvar-

"Die cast" Volvolastbil, T-Ford byggd av en vitmetallbyggsats samt en civiliserad Citroën stabsbil framför två lastbilsfynd från krigsfordonshyllan, en T-Ford och en A-Ford.

Peco bullheadväxel med stora plastklumpar som håller rälsen på plats. det är förebildsriktigt i England men inte någon annanstans.

Närbild på spår från Lenz.

Peco flatbottom flexräls med pandrolbefästning. Sa 1277 är under byggnad av George Friberg.

varande så att det överensstämmer med äldre svensk spikad räls.

Pecos räls finns i två utföranden, *bull-head* och *flat-bottom*. Bullheadräls är ett brittiskt unikum som innebär att rälsens profil ser ut ungefär som en 8. Nederdelen av rälsen sitter sedan fast på slipern i stolar av gjutjärn. Flatbottom är vignolräls som den som används i Sverige. Pecos flatbottomräls modellerar rälsinfästning av typ Pandrol, vilket är helt rätt för en modernare svensk anläggning. Räls höjden är code 124 för Bullhead och 148 för flatbottom.

Lenz räls efterbildar tysk räls med höjd code 148. Den passar också bra på en anläggning med svensk förebild.

Anledningen till att jag tar upp höjden på rälsen är att den påverkar hur mycket jobb det är att blanda räls från olika fabrikat. Man kan tycka att om det är samma code skulle det gå bra, men denna siffra anger bara höjden på rälsprofilen. Höjden på slipern varierar också. Det är dock inga stora skillnader utan det brukar gå

bra med att lägga något lämpligt under för att utjämna eventuella höjdskillnader.

VÄXLAR • Växlar och korsningar finns från Peco och Lenz i ett antal olika radier och utföranden. Peco erbjuder även här både bullhead och vignolräls, med lite större utbud av växeltypen i bullhead. Den som behöver speciallösningar skall titta på Marcways sortiment med trevägs kurvväxlar och annat exotiskt som kan vara räddningen när det är brist på utrymme, något det ofta är i nollan.

För att driva växlarna fungerar det bra med Tortoise och liknande, lite kraftigare, växelmotorer för H0.

LANDSKAP • För att banan skall se något ut också behövs landskap med hus. Till landskapet används i stort samma saker som till H0. Statiskt gräs i längder som skulle vara högt i H0 blir normalt i nollan. Jätteträd i H0 blir på samma sätt normala träd i nollan. Eftersom vi bygger i en större skala har också naturen mer råmaterial

att erbjuda. En väldigt liten björk kan till exempel bli stam till ett större lövträd.

FIGURER • Preisergubbar i H0 fungerar inte så bra som barn men istället finns ett stort utbud av gubbar från olika tillverkare i nollan, ofta gjutna i vitmetall. Skala 1:48 är dessutom vanlig bland de som bygger flygplan och militärfordon, så där finns ett utbud av gubbar och andra dioramatilbehör att komplettera med.

BILAR • Att samla bilar i 1:48 är en stor hobby i sig, så det är ingen brist på sådana. Alternativt kan man civilisera någon militär plastbyggsats. Tamiya har till exempel en serie med stabsbilar, det vill säga 1930-tals bilar, bland annat Citroen och VW, som rekvirerades för militärtjänst under andra världskriget. Om man bara målar dem i civil färg har man ytterligare en bil till anläggningen.

Många civila lastbilar ändrades lätt för krigstjänst och många militärlastbilar köptes också efter kriget in som överskott

Länkar och referenser

Kalmar modelljärnvägsklubb: www.kmjk.se
Lenz: www.lenz-elektronik.de
Lundarallarna: www.lundarallarna.se
Göteborgs Modelljärnvägssällskap: www.gmjs.se
Nollan.nu, svensk sida om nollskala: www.nollan.nu
Marcway: www.marcway.net
Micro Engineering: Deras hemsida har somnat in men deras räls går att hitta genom att söka på internet.
Peco: www.peco-uk.com
Smalspårsfrämjandet: www.smalsparigt.org
Spur Null Magazin: www.spurnull-magazin.de
Stangel: www.stangel.eu/produkt-kategorie/spur-0/

Flexräls från Micro Engineering med små diskreta spikar. Jag har här flyttat sliprarna så att slipersavståndet motsvarar måtten i SJ Banlära.

Kanske är det något som detta lok du bygger på, det tar tid men under tiden kan det vara bra att bygga en modelljärnväg att köra på. Modell: George Friberg.

till Sverige, vilket gör att man kan botanisera på hyllorna med militära platsbyggsatser i 1:48.

Hus • Revolutionen med laserskurna byggsatser av trä och papp som går att ta fram utan investeringar i dyrbara formlar, har gjort att det finns ett förvånande stort utbud av husbyggsatser i nollan.

Det finns till och med hus med svenska förebilder. Kalmar Modelljärnvägs klubb säljer byggsatser till en hållplatskur och en dressinbod; i MJ-magasinet nummer 33 provbyggde vi MobaArts svenska godsmagasin.

För den svenskliknande anläggningen finns också många hus med nordtyska förebilder från mindre tillverkare i Tyskland och Polen som passar bra på en sydsvensk anläggning. Stangel har exempelvis flera användbara byggsatser. Problemet kan vara att hitta dessa mindre tillverkare. Det krävs en del surfande och gärna kunskaper i tyska även om Google Translate ofta gör språket begripligt.

Svenska hus med väggar av trä eller puts är också ganska enkla att bygga själv med samma tekniker som används i H0. I mitt tycke är det lite enklare än i H0 eftersom detaljerna är lättare att hantera. Husbygge har beskrivits i flera artiklar i Modelljärnvägsmagasinet.

Mer information

All vår början är svår men den blir så mycket lättare om man har någon att fråga. Mitt vanliga råd till den som håller på med modelljärnväg är att ta kontakt med någon klubb. Där kan man hitta byggare som har provat och som gärna delar med sig av sina erfarenheter. Tyvärr känner jag bara till två modelljärnvägsklubbar med banor i nollan i Sverige: Göteborgs Modelljärnvägssällskap och Lundarallarna i respektive stad. Båda välkomnar besökare med intresse av nollan.

I brist på reella klubbar kan man också besöka en virtuell mötesplats på Internet.

Anders Östlund driver sidan Nollan.nu. Här finns också en epost-lista där man kan ställa frågor. På Smalspårsfrämjandets forum diskuteras det också om nollan.

På den tyska tidningen Spur Null Magazin hemsida presenteras nästan alla nyheter på den tyska marknaden. På tyska visserligen men med mycket bilder, Google translate lyckas inte fullt ut med översättningarna men med lite fantasi kan man begripa vad det handlar om och hitta länkar till de olika tillverkarna.

Att köra med

Det behövs också något att köra med. Även om man håller på att bygga sitt favoritlok i modell är det kul att under byggtiden ha något som rör sig på anläggningen.

Del två av denna serie kommer att behandla marknaden svenskliknande modeller och konverteringsobjekt. ♣